Õiguskantsler

Teie 11.09.2026 nr

Meie 30.10.2026 nr 7-4/262532/2609165

Vabariigi Valimiskomisjoni tegevus seoses Vabariigi Presidendi valimisega

Austatud avaldaja

Tänan Teid pöördumise eest. Olete seisukohal, et Vabariigi Valimiskomisjon eksis, kui luges Vabariigi Presidendi valimisel hääletamissedelile tehtud linnukesena paistva märgi ristiks. Samuti leiate, et valimiskomisjon ei vastanud piisavalt sisuliselt Teie samal teemal esitatud teisele selgitustaotlusele.

Vabariigi Presidendi valimise seaduse (VPVS) § 9 lõikes 2 on kirjas, et kui hääletamissedelile on kantud ainult ühe kandidaadi nimi, märgib Riigikogu või valimiskogu liige sedelil lahtrisse risti sel juhul, kui ta hääletab kandidaadi poolt. Valimiskomisjon teeb kindlaks nende hääletamissedelite arvu, millel ei ole märgitud risti ühtegi lahtrisse (VPVS § 11 lg 2 p 4).

Niisiis on lahtrisse tehtud linnukesena paistva märgi puhul küsimus selles, kas hääletaja tegi selle kahe omavahel ristuva joonega (lohakas rist) või oligi tema eesmärk märkida hääletamissedelile linnuke.

Õiguskantsleril puudub pädevus hinnata ja otsustada, kas Vabariigi Valimiskomisjon toimis õigesti, kui luges mainitud hääletamissedeli kehtivaks. Selle otsuse saab teha vaid Riigikohus, kui protesti esitamiseks pädev inimene vaidlustab tähtaegselt Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse (vt VPVS § 10). Seekord keegi selles küsimuses Riigikohtusse ei pöördunud. Kuna selliseid hääletamissedeleid oli ainult üks, ei oleks see saanud konkreetsel juhul valimistulemust mõjutada: valituks osutunud kandidaat sai piisavalt poolthääli ka seda sedelit arvestamata.

Kuna olen õiguskantsleri poolt nimetatud Vabariigi Valimiskomisjoni liikmeks, on mul aga edaspidi võimalik osaleda selle küsimuse lahendamisel valimiskomisjonis. Äsjastel valimistel olin end komisjoni tööst taandanud, et tagada komisjoni töö sisuline ja näiline erapooletus.

Olen nõus, et kui hääletaja teeb hääletamissedeli lahtrisse linnukese, võidakse sellega ohtu seada valimiste salajasus. Põhimõtteliselt on võimalik ette kujutada olukorda, kus keegi hääletajaist on kellegagi varem kokku leppinud, et tema valikut tõendab sedelile märgitud linnuke.

Ristiks tuleb ühtmoodi lugeda nii diagonaal- kui ka horisontaal-vertikaalsuunas tehtud kaht teineteist *selgelt ületavat* sirgjoont. Ristid on seega nii x kui ka + (olite sellisel seisukohal ka enda esimeses selgitustaotluses Vabariigi Valimiskomisjonile). Kaht selgelt omavahel ristuvat

Õiguskantsleri Kantselei
Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

sirgjoont pole võimalik mitte ristiks lugeda vähemalt seni, kuni seda küsimust pole seadusega täpsustatud.

Ei saa ka välistada, et rist võidakse sedelil olevasse lahtrisse paigutada tavalisest erineval viisil – näiteks lahtri kindlasse nurka –, mis vähemalt teoreetiliselt ohustab valimiste salajasust.

Kuivõrd valimistulemuste väljaselgitamise üks põhiprintsiipe seisneb valija tahte ühemõttelises tuvastamises, siis võib kogu diskussioon „risti" või „linnukese" teemal näida väheoluline. Et aga risti ja linnukese asjus on presidendivalimiste kontekstis vaieldud varemgi, vääriks muu hulgas kaalumist ettepanek muuta Vabariigi Presidendi valimise seadust selliselt, et kehtivaks sedeliks loetakse kõik sellised, kus ühe kandidaadi nime järel olevas kastike on märgistatud valija tahet ühemõtteliselt väljendaval moel. Selle otsuse saab teha Riigikogu.

Olete lisaks seisukohal, et Vabariigi Valimiskomisjon (riigi valimisteenistuse kaudu) ei ole Teie teisele selgitustaotlusele vastanud piisavalt põhjalikult. Olen nõus, et Teie avaldust ei pea ilmtingimata käsitama protestina, vaid saab käsitada selgitustaotlusena. Hea halduse tava näeb ette, et avaldaja tahet tuleb tõlgendada talle soodsalt (kuna Teil ei olnud sellel valimisel protesti esitamise pädevust, siis selle avalduse ainult protestina käsitamisel ei peaks sellele üldse vastama – vähemalt mitte sisuliselt; seevastu selgitustaotlusele tuleb vastata). Siiski oli Teie küsimus seotud konkreetse sedeli kehtivusega. Seega ei ole tegemist päris tavalise selgitustaotlusega. Samuti ei ole Vabariigi Valimiskomisjon selles olukorras päris tavaline selgitustaotlusele vastaja. Sellest tulenevalt leian, et Teile on antud piisavalt selgitusi juba esimeses vastuses.

Vastus viibis, et tagada Teie küsimuse võimalikult põhjalik, erapooletu ja sõltumatu analüüs. Vastusele pandud asutusesisese kasutamise märge kaitseb Teie pöördumist ja kontaktandmeid avalikustamise eest. Kui Te ei pea enda andmete avaldamist probleemiks, võite vastuse soovi korral avalikustada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Koopia: Vabariigi Valimiskomisjon
Riigi valimisteenistus (Riigikogu Kantselei)

Liina Lust-Vedder 693 8429
Liina.Lust-Vedder@oiguskantsler.ee